

УДК 37:76(477.74)

**НАРОДНА ПЕДАГОГІКА НАСЕЛЕННЯ БУДЖАКА
ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ****(за матеріалами графічних малюнків В. Афанасьєва)**

Т.С. Шевчук

*доктор філологічних наук, професор,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет*

Статтю присвячено дослідженню педагогічної культури локального соціуму Буджака – прикордонного регіону на півдні Одеської області, відмінними рисами якого є мультикультуралізм і національно-специфічні форми спілкування в умовах культурної інтерференції. Матеріалом дослідження послужив альбом «Світ графіки ...» (2001) бессарабського художника Володимира Афанасьєва, в якому зібрано 140 етнографічних замальовок з вербальним компонентом, що створювалися автором впродовж чверті століття. В основу дослідження покладено міждисциплінарний підхід, який розкривається на стику культурології, мистецтвознавства, філології, педагогіки.

Ключові слова: *духовна культура, локальний соціум, мультикультуралізм, графіка.*

Поняття «народна педагогіка» (або етнопедагогіка), введене у науковий обіг засновником вітчизняної педагогічної думки К. Ушинським, у ХХІ ст. набуло нових ракурсів осмислення, позбавлених заангажованих штампів комуністичної ідеології. Як соціокультурне явище воно означає педагогічну культуру певного локального соціуму, сукупність не оформлених в теорію знань і навиків виховання, що виявляють себе на побутовому рівні через емпіричний досвід взаємодії поколінь та стійкі національно-специфічні форми спілкування. Так, засобами народної педагогіки виступають усі види сільськогосподарчої, ремісничої і побутової праці; усна народна творчість, пісня, танок, традиції святкувань та ритуальні обряди, формуючи специфіку регіонального менталітету. Н. Кічук наголошує, що менталітет як особлива якість свідомості і фактор стереотипності мислення «...відображає цілком певний спектр явищ психічних, розумових та духовних якостей, обумовлених як культурною, так і соціальною, і професійною характеристиками особистості» [1, с. 68].

Буджак (Південна Бессарабія, Українське Подунав'я), – прикордонний регіон на півдні Одеської області, розташований в межах річки Дністра і Дунаю на кордоні з Румунією і Молдовою. Півмільйонне населення регіону представлено різними етнічними групами, найбільшими з яких є українці, молдаване, болгары, гагаузи, росіяни, а менш чисельними – міноритарні етноси грецького, польського, єврейського, вірменського, циганського походження. Локальний соціум Буджака сформувався більше 200 років тому в процесі культурного освоєння Бессарабії після її переходу під юрисдикцію Російської імперії і депортації ногайських татар. Периферійне розміщення краю, який розташований на перехресті важливих торговельних шляхів в дельті Дунаю, приваблювало німецьких, швейцарських, болгарських колоністів, купців і біженців (старообрядців, донських (некрасівці) і запорізьких козаків), які шукали затишних місць для спокійної й невибагливої життєдіяльності.

Загальною особливістю менталітету жителів регіону стала національна та релігійна терпимість, відсутність конфліктів на етнічному ґрунті. Процес колонізації південної Бессарабії представниками різних етнічних груп привів їх, з одного боку, до відриву від культурного ядра свого народу (монументального живопису, театру, образотворчого мистецтва), а з іншого – до бережливого збереження його основ (мови, музики, кухні, будівельної архітектури побутового рівня). Зважаючи на відсутність культурних контактів з «великою землею», мова колоністів виявилася в застиглому стані, що сьогодні є предметом наукового вивчення лінгвістів і фольклористів. Архаїзації мови сприяло як віддалене розташування краю, так і дисперсне розселення різних етнічних груп, сконцентрованих в певних районах регіону.

Важливими віхами етнолінгвістичних і етнографічних досліджень півдня Бессарабії в останні роки стала поява колективних монографій «Функціонування літературних мов і діалектів межириччя Дністра і Дунаю» (2012) [2]; колективних монографій «Буджак: історико-етнографічні нариси південно-західних районів Одещини» (2014) [3]; «Південна Бессарабія (кінець ХVІІІ-ХІХ ст.)» (2011) [4]; «Українське Придунав'я в світлі гуманітарних досліджень» (2015) [5] та монографічних студій вчених Ізмаїльського державного гуманітарного університету:

«Дворянство півдня України (друга половина XVIII – 1917 г.) Л. Циганенко (2010) [6]; «Народна творчість Подунав'я: проблеми регіональної специфіки» В. Телеуці (2010) [7]; «Морфологія українських південнобессарабських говірок: генезис і динаміка» А. Колесникова (2015) [8].

Як бачимо, з наведеної історіографії найбільш представленими є проблеми історії краю та філологічні дослідження в галузі функціонування мов і діалектів місцевих етнічних груп. Значну лакуну в сучасних регіональних дослідженнях становлять питання вивчення культури і мистецтва Буджака через відсутність у регіоні наукової школи з мистецтвознавства. Між тим, культурний простір регіону яскраво представлений у сучасному образотворчому мистецтві сюжетами побутової, пейзажної, історичної тематики; відбивається в самотньому декоративно-прикладному мистецтві; має своє обличчя в специфічному монументальному сакральному живописі.

У цій статті автор звертається до дослідження графічних робіт живописця Володимира Афанасьєва (народ. 1949), який є помітною фігурою в культурному житті Південної Бессарабії. Член Національної Спілки художників України (2008), В. Афанасьєв відомий як талановитий майстер, активно бере участь у регіональних, обласних та республіканських виставках. За органічне поєднання у його роботах традицій експресіонізму, примітивізму, абстракції, оспівування людського тіла і творчу самотність, критики часто називають його «Бессарабським Модільяні» [9]. В. Афанасьєв також є і автором низки книг: «Світ графіки Володимира Афанасьєва» (2001); «Весілля в графіці Володимира Афанасьєва» (2004), в яких постає продовжувачем унікального жанру – графічних малюнків, які супроводжуються невеликим інформаційним компонентом. Креолізований текст графіки митця на тему культурного життя регіону є найбільш близьким до жанру графічного роману (graphic novel), полікодовий формат якого становить книга з розряду художньої або наукової літератури, що включає в себе тематичні картинки з коротким вербалізованим повідомленням.

Понад 140 графічних малюнків В. Афанасьєва відображають сюжети з побуту, праці і дозвілля жителів Буджака переважно українського, російського і болгарського походження. Слід відзначити, що в дослідженні культурного простору того чи іншого регіону найбільш цінними вважаються записки мандрівників, оскільки «погляд з боку» завжди чіткіше вихоплює властиві локальному соціуму культурні особливості, які жителі цих місць просто не помічають і вважають чимось буденним. Погляд художника можна порівняти з поглядом мандрівника, оскільки він наділений талантом помічати деталі, бачити прекрасне в прозаїчному, поетизувати побут.

Представлені автором етнографічні спостереження відносяться до останньої чверті ХХ століття. Деякі з них, як і раніше, ще актуальні для сільського життя Буджака, інші (елементи колгоспного устрою, виготовлення домотканого одягу та ін.) зникли або перетворилися на раритет. У зв'язку з цим, представляється актуальним наукове осмислення поданого в альбомі «Світ графіки ...» В. Афанасьєва традиційного укладу сільського побуту Буджака, особливості трудової організації та дозвілля місцевих мешканців з фокусом на специфіці народної педагогіки, яка становить предмет культури окремо взятого регіону. В основу дослідження покладено міждисциплінарний підхід, що розкривається на стику культурології, мистецтвознавства, філології, педагогіки.

Метою цієї студії є вивчення викладених в альбомі «Світ графіки ...» В. Афанасьєва спостережень етнографічного й культурного формату, що дозволяють зробити певний зріз колективної свідомості локального соціуму, закласти основи вивчення регіональної *cultura mixta*, заснованої на історичній пам'яті, традиціях, поведінкових стереотипах і архетипах мислення, що встановилися багатьма поколіннями в умовах культурної інтерференції.

Об'єктом дослідження став унікальний матеріал: зріз художніх вражень автора, що охоплює приблизно двадцять п'ять років на межі ХХ-ХХІ ст. За свідченням автора, перший малюнок був створений в 1977 році і надрукований у районній газеті. Рішення не тільки малювати, але й створювати вербальний компонент рисунків було вимушеним – того вимагав редактор з метою пояснити людям, що художник хотів передати тим чи іншим сюжетом. Замальовки з життя селян виявилися затребуваними – їх із задоволенням обговорювала місцева громада, з нетерпінням очікуючи нових історій. У 2001 році усі створені за цей період малюнки, що стали символами певних пластів життя митця, були зібрані в альбом та видані на скромні авторські кошти.

Графіку В. Афанасьєва можна розбити на цикли, умовно позначивши їх як «природа Буджака», «праця», «церковні свята та обряди», «дозвілля», хоча в альбомі малюнки розміщено за змішаним принципом. Перший виокремлений нами цикл представлений роботами, що відображають любов і захоплення художника природою Бессарабії. Другий цикл містить рисунки, які передають широкий спектр трудових робіт на селі: обробку землі, виноградарство, артельні роботи, приготування національних страв, ринок тощо. Третій включає опис звичаїв, пов'язаних з відзначенням календарних церковних свят, в які органічно вписалися язичницькі пережитки (колядування, різдвяні ворожіння, «пускання по воді» залишків освяченої трапези), а також весільні та похоронні ритуальні обряди. Останній, четвертий цикл розкриває специфіку організації колективного відпочинку на селі: запальну красу бессарабських традицій танцю; культуру відвідування гостей; місто очима сільського жителя; медитативний відпочинок на природі тощо.

Кожний цикл може за правом стати предметом окремого дослідження. Однак єдиним стрижнем полікодового дискурсу автора є уявлення про сукупність навичок виховання, що передаються в етнокультурних традиціях жителів Буджака і становлять суть народної педагогіки регіону. Відтак нарративною стратегією цієї студії буде добірка ілюстративного матеріалу з різних циклів з виокремленням сюжетів в виразною педагогічною домінантою.

Художнє сприйняття В. Афанасьєва (як і багатьох інших бессарабських художників) культурного простору Буджака націлене на зображення «раю на землі». Символом Бессарабії в альбомі митця є виноградна лоза. «У кожному селі є виноград, – пише автор. Виноградна лоза обіймає і висотні будинки, чіпляючись за балкони, лізе на дах будинків, розкидається по полях і схилах, залазить в яри і альтанки. Вона на гербі Арциза. Своім сильним корінням дає людям солодку вологу влітку, а взимку, перетворюючись в вино, дарує тепло» [10, с. 78].

Лоза присутня на багатьох малюнках В. Афанасьєва, присвячених темі природи рідного краю, зокрема питанню вирощування і збирання винограду. На кількох з них вона сакралізована, оскільки зображується як регіональний символ добробуту й віри. Цю тезу на одному з малюнків підкріплює зображення на задньому плані фігура розп'ятого Христа. На іншому малюнку автор наводить свідчення культу виноградної лози місцевим населенням: «Кажуть, перш ніж зірвеш гроно винограду, треба йому двісті разів вклонитися» [10, с. 20]. Безумовно, йдеться про метафоричне розуміння цього культу, оскільки для того, щоб лоза плодоносила, селянин проводить величезні підготовчі роботи, буквально зігнувшись, старанно працює над її вирощуванням. Населення Буджака, який увійшов до складу СРСР після Другої світової війни, до середини ХХ століття не торкнулися процеси руйнування релігійної свідомості і впровадження атеїзму як державної ідеології. Воно залишалося в просторі християнської ойкумени, чим пояснюється дбайливе ставлення до релігійних свят в післявоєнний радянський період. Оскільки Лоза є поширеним символом Ісуса і Церкви, тому кланятися їй не соромилися.

Першим і головним учителем у житті людини є його мати. Зображуючи молоду босоногу сільську жінку з дитиною на руках, що стоїть в арковому оточенні квітучих кущів, В. Афанасьєв піддається спокусі наділити її богородичними рисами. Про це свідчить злегка схилена до дитини голова матері, трохи сумний мудрий погляд, її краса, ніжність, гідність і велич. «Мати з дитинства вчить любити свій край, вулицю, дерево, землю, людей, тому що без любові в селі важко протриматися. Хто знає, які труднощі готує нам життя», – так прокоментував художник свій малюнок [10, с. 24]. Він є ілюстрацією передачі від матері до сина любові до рідної землі, при цьому підняті долонями вгору руки дитини нагадують положення рук при медитації, що означає процес сприйняття енергетичних потоків. Оскільки одна рука малюка торкається кущів, йдеться про його дотик до енергії рідної природи, любити яку його вчить з дитинства мати.

Прийом їжі є частиною народної культури. У побутовій замальовці «За столом» зображена велика сім'я за нехитрою трапезою – господиня подає на стіл казан з картоплею або мамалигою. Як за старих часів, пише автор, сідають за стіл їсти всією сім'єю, ріжуть хліб, люди похилого віку читають молитву. Цей малюнок підкреслює, що для благополуччя сім'ї головне не багатство столу, а духовне єднання її членів.

Праця є основою виживання на селі. Найоб'ємніший цикл малюнків В. Афанасьєва присвячено темі важкої селянської праці. Художник відзначає неабиякий потяг людей до землі, культу саджанців винограду і плодкових дерев, які висаджують на вулицях, городах, дачах, змушуючи повсюдно цвісти благодатний край. Виноградарство знаходиться в явному пріоритеті

в «трудоному» циклі графіки В. Афанасьєва. Це не дивно, оскільки виноробство є візитною карткою Бессарабії, а в Буджаку, як і Молдові, кожен поважаючи себе господар має в льосі кілька бочок домашнього сухого вина. Сільські роботи по догляду за виноградником, представлені в альбомі, починаються з обрізання лози дикого винограду, яку використовують для саджанців. Сюжетами інших малюнків стали процеси підготовки бочок під вино, збирання врожаю, викорчовування старої лози та ін.

З особливою теплотою художник зобразив роботи по домашньому збору винограду, на які запрошується уся рідня: невістки, зяті, онуки та сусіди. «У доброго господаря має бути все готове: дробарка, прес, лійка, відра. В кінці, за обідом, дістається графин минулорічного вина і господар, пригощаючи, тримає тост за здоров'я всіх родичів, щоб усім вистачило вина і кожному дає по стакану вина або соку» [10, с. 81]. Безсумнівно, колективна домашня праця задовольняє потребу в спілкуванні, виховує в молодого покоління почуття взаємодопомоги, поваги до старших, уміння перетворювати працю в свято, створює ситуацію природного сприйняття соціальних цінностей і норм.

Інші цикли графіки В. Афанасьєва, безсумнівно, також лежать в основі «народної педагогіки» як системи обрядово-ритуальних практик, які забезпечують життєдіяльність етносу. За допомогою обрядів передаються культурні і духовні цінності локального соціуму, моральні та естетичні норми. Повноцінна соціалізація відбувається через безпосереднє засвоєння традицій сільського відпочинку, гулянь під час великих церковних свят; весільний і похоронний обряд з дитинства врізається в пам'ять дитини, яка з часом буде намагатися їх відтворити.

Сільські свята в основному співвідносяться з календарними церковними датами. В силу певних історичних причин в Буджаку сформувалися змішані традиції народних гулянь, які часто набувають містеріальних форм з язичницькими пережитками. Такими представлені традиції колядування, ворожіння на Різдво, провідів масляниці, святкування Великодня та Трійці. Обмежений формат статті дозволяє лише вибірково описати цей найважливіший розділ. Для його ілюстрації ми сфокусуємо увагу тільки на традиціях весільного обряду, який є апофеозом особистого життя людини, зокрема органічно пов'язаний з танцювально-пісенною народною культурою.

Весільний обряд є найважливішим елементом духовного життя суспільства, в якому поєднуються одразу кілька векторів традиційної культури: право, ритуал, міф, магія, мистецтво, гра. На півдні України кажуть: «Про людину в житті говорять три рази: коли вона народжується, одружується і вмирає». В. Афанасьєв зобразив колоритні весільні традиції в російських і болгарських селах Буджака, приділяючи значну увагу образам музикантів та людей, які співають і танцюють. Ці акценти не вбачаються випадковими, оскільки такі види мистецтва як народна музика і танок є одними з найважливіших сторін національної культури і глибоко впливають на формування колективної ідентичності жителів певного регіону.

На одному з малюнків автор зобразив виконання обрядової пісні «Обманка», характерної для російських сіл Буджака, населених переселенцями з південно-західної Росії. Традиції ритуальних весільних пісень, які вони принесли з собою, сягають корінням глибокої старовини. Вони несуть естетичну, заклинальну й юридичну функції. Для кожного етапу передвесільних обрядів характерні свої пісні і поза обрядом вони ніколи не звучать. «Обманка» виконується подружками нареченої на першому етапі сватання: так називають засватану дівчину, що зрадила своїх вірних подруг, адже обіцяла їм ніколи заміж не виходити. У південно-західній Росії існує безліч варіантів цієї ритуальної пісні, в альбомі наведені такі рядки:

*Ой, к нам нонча да незваний гость пришел,
Не зван, не зван, да не прошенный был...* [10, с. 50].

Одним з етапів весільного обряду, поширеного і в Буджаку, є випікання весільного короваю: «Потім, коли до весілля печуть коровай і шишки, ті ж, хто допомагав це робити, співають і пританцювують вже веселіше, злегка обмазані сажею пічної з хлопцями, теж вимазаними в сажі, і з цього моменту починаються веселощі і весілля набирає оберті» [10, с. 50]. Слід додати, що замісити тісто на весільний коровай довіряється тільки заміжній господині (правило поширюється і на її помічницю), зі щасливого сімейною долею.

Таїнство вінчання на малюнку В. Афанасьєва подається як найурочистіша частина весільного обряду. Художник відобразив зосередженість на обличчях молодят, хвилювання батьків і свідків, відверту цікавість подруг і присутніх.

Коллективне гуляння на весіллі – одна з найчастіше повторюваних тем в альбомі «Світ графіки ...». Традиції бессарабського весілля передбачають широкі гуляння на вулиці в наметах, на які запрошується половина села з можливістю привести зовсім незнайомих людей з числа своїх почесних друзів, які не є мешканцями села. І сьогодні багатьом літнім сільським жителям соромно, якщо їх діти або онуки не хочуть справляти велике весілля. В. Афанасьєв так коментує малюнок з відповідною назвою: «На велике весілля запрошують половину села і більше. Готуються до цього ґрунтовно. Лавки, столи беруть в колгоспі. Килимки свої. Господар ріже бичка, кабана і барана, а також більше сотні птиці, печуть хліб. Готують свої люди і кухар-фахівець. Господар відкриває бочку з вином і бутлі з самогоном, які заготовили ще раніше. Запрошують музикантів, фотографів і ведучих. Гуляють три дні, а готуються тиждень» [10, с. 92].

На болгарському весіллі, зазначає В. Афанасьєв, музикантам доводиться важкувато, оскільки музика не змовкає три дні, а під час прогулянок по селу музиканти йдуть попереду весілля. Акцентуалізація їх ролі на весільних гуляннях підкреслює карнавальний аспект цієї урочистої обрядової дії в народній культурі. Танцюючі дівчата є «прикрасою і душею весілля». Вони витанцювують увесь шлях від будинку нареченого до будинку нареченої, потім до церкви і до хрещених, «і все це в танці, в піснях веселих і торжестві молодості» [10, с. 90].

Окремої уваги автора заслужила культура виконання народних болгарських пісень. Так, в одній із праць він представив замальовку до пісні «Чорна кукошка», передавши її популярний жартівливий текст болгарською й російською мовами. На іншому художник зобразив виконання пісень за святковим столом на болгарському весіллі, зазначивши в коментарі, що ніхто під час співу (а співає тільки одна людина) не заважає виконавцю, зокрема, не торкнеться щойно поданого курбану, поки не пролунає протяжний вигук «Епаааа!», що означає коротку передишку в пісні, бесіді, спілкуванні, після чого присутні можуть зайнятися іншими справами.

Російське весілля, пише В. Афанасьєв, не обходиться без швидкої їзди. «Взимку на санях, а восени на возі. Візок прикрашають килимками, коней стрічками і квітами, і на великій швидкості галопом виїжджають по селу. Всі вулиці об'їдуть. Коні в милі. Всі у бруді, але дуже веселі. Все село знає, яке в них весілля. Наречену через бруд жених несе в хату. Якщо бруду немає, наллють відрами води, щоб був. Коли багато бруду – це до багатства. У будинку теж зустрічають весілля з хлібом і сіллю. Дають попити водиці і все переливають відро поперек дороги» [10, с. 93]. Автор як виходець з російського буджацького села (Павлівка) оцінює позитивно язичницький пережиток сприйняття бруду як символу насиченої водами землі, джерело врожаю і зростання. З великим почуттям В. Афанасьєв зобразив виконання жінками російських весільних пісень в малюнку «Лелі на російському весіллі», при виконанні яких гучно, з «голосінням», гості співають, беручись за руки і пританцювуючи. Темп і ритм традиційного приспіву великоруських народних пісень «Ой лелюшкі-лелі» відображає особливості російського соборного менталітету, гармонізують з образом величної плавної течії, характерної для російського хороводу.

На гуляннях в українських селах Буджака, за спостереженнями В. Афанасьєва, гості здебільшого «скачуть», «високо підстрибуючи» [10, с. 95]. Втім, вважає він, енергетика живого оркестру, що виконує пісню «Чичері-кучері», змушує «всіх скакати, навіть ледачих хлопців» [10, с. 95]. Це цікаве спостереження змушує згадати аксіому про танок як образно-пластичне втілення національного характеру і придивитися до специфіки самовираження в українському народно-популярному танці. Помічені елементи «скакання» резонують з традиційним для українських танцювальних пісень вигуком «гоп-гоп» (від розм.-зниж. «*gonati*» – стрибати, скакати з шумом, криками, вигуками, як значиться в «Глумачному словнику російської мови» Т. Єфремової), що дав назву українському національному танцю «гопак». У хореографічній класиці гопака танцювальна «стрибучість» українців отримала досконале вираження в фігурах «розніжка» (шпагат у стрибку), «повзунок» (стрибки з викиданням ніг в присядці) та ін. Слід також зазначити, що сучасні бессарабські музиканти прекрасно володіють популярним репертуаром основних народів, що проживають в Буджаку, виконуючи на одному заході пісні українською, російською, болгарською, молдовською, гагаузькою, єврейською мовами. Подібний мультикультуралізм давно став складовою регіональної ментальності, визначаючи толерантне ставлення до національної культури різних етносів, продукуючи їх органічне сприйняття на культурних заходах для представників різних етнічних груп як частину свого власного національного надбання.

В альбомі В. Афанасьєва представлені замальовки різних «цікавих і веселих танців». Найзапальнішим, за визнанням автора, є молдавський танок «Пелениця» (або танець з подушкою, в болгарській версії – з хусткою), популярний не тільки в молдавських і болгарських селах, але й широко представлений на міських вечірках в бессарабських районних центрах: «Якщо тобі доведеться потанцювати, то запам'ятаєш на все життя швидкість ритму і задушевність поцілунку. Причому, цілуватися з тим, кого ти бачиш в колі вперше, не зовсім прийнято. Але такі умови танцю. Якщо тебе вибрав танцюючий з подушкою, ставай на коліна в центрі кола – і цілуйся. Після цього подушка залишається в тебе, ти сам вибираєш собі партнера для поцілунку. І так триває до тих пір, поки музиканти не впадуть від знемоги, коротше, до нестями» [10, с. 44].

Заключний малюнок весільного циклу присвячений опису «шоу для нареченої», що влаштовується на другий день. Під пісні і сміх її просять підмести двір або кімнату, підкидаючи паперові гроші в різні місця: «Наречена, якщо не дурна, відразу зрозуміє, що до чого. Збере і свекрусі віддасть, а та в свою чергу ще додасть «пару копійок» для круглої суми так, щоб машину можна було купити для молодих. Так і веселяться» [10, с. 94].

Вивчення культурного коду графіки В. Афанасьєва дозволило створити деякі штрихи до осмислення духовної культури народів, що населяють Буджак, виявити певні особливості її функціонування й розвитку. Необхідно відзначити, що вона набагато різноманітніша, адже представлена не тільки українською, російською та болгарською культурами, але й яскравою побутовою самобутністю молдавських, гагаузьких, албанських сіл, тоді як у формат дослідження потрапили лише охоплені художником аспекти. Комунікативні параметри графічних малюнків В. Афанасьєва як креолізованого тексту включають візуальні та вербальні компоненти як складові його смислової та функціональної єдності. Альбом «Світ графіки ...» відрізняється сигніфікативністю; несе лінгвокультурну функцію як засіб передачі інформації і форми мистецького дискурсу; виступає як жанр мистецтва і засіб масової інформації та комунікації.

Виявлені в роботі В. Афанасьєва міфологічні, архітекстуальні (жанроутворюючі) елементи в змістовному, формальному і структурному планах, служать осмисленню специфіки духовної культури регіону. Її визначає атмосфера самодостатності, спокою, умиротворення, а провідними естетичними враженнями виступають мотиви єдності людини і природи, світу і гармонії співіснування, любові жителів цього краю до своєї землі та її дивовижної щедрості, їх працьовитість, полікультурність і толерантність, культ традиційних цінностей, общинна самосвідомість.

1. Kichuk N. Interactive Technologies of Mentality Formation at Students of Izmail State University for Humanities / N. Kichuk // Journal of Danubian Studies and Research: Vol. 6, Issue No 1, 2016. – Galați : Editura Universitara Danubius. – P. 67-72.
2. Функціонування літературних мов і діалектів межиріччя Дністра і Дунаю : колективна монографія / За заг. ред. Колесникової Л. В., Циганок І. Б. – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2012. – 252 с.
3. Буджак: историко-этнографические очерки народов юго-западных районов Одесщины / Ред. А. И. Киссе, А. А. Пригарин, В. Н. Станко. – Одесса-Измаил : СМІЛ, 2014. – 744 с.
4. Південна Бессарабія (кінець XVIII-XIX ст.) : навч.-метод. посіб. / Л. Ф. Циганенко, О. М. Лебеденко, А. В. Дізанова, В. Г. Церковна, Л. В. Чорна; Ізмаїл. держ. гуманіт. ун-т. – Ізмаїл, 2011. – 214 с.
5. Українське Придунав'я у світлі гуманітарних досліджень: колект. монографія. – Ізмаїл : СМІЛ, 2015. – 230 с.
6. Циганенко Л. Ф. Дворянство Півдня України (друга половина XVIII ст. – 1917 р.) : монографія. – Ізмаїл : СМІЛ, 2009. – 382 с.
7. Телеуця В. В. Народна творчість Подунав'я: проблеми регіональної специфіки. Навч. посібник. – Ізмаїл: СМІЛ, 2010. – Ч. 1. – 230 с.
8. Колесников А. О. Морфологія українських південнобессарабських говірок: генезис і динаміка / А. О. Колесников. – Ізмаїл: СМІЛ, 2015. – 676 с.
9. Бессарабский Модильяни, Пикассо из Арциза // Вечерняя Одесса. – № 113 (10031) від 05 серпня 2014 р.
10. Афанасьев В. Мир графика Владимира Афанасьева. Альбом графических рисунков / В. Афанасьева. – Арциз : типография г. Белгород-Днестровского, 2001. – 148 с.

Шевчук Т. С. Народная педагогика населения Буджака как социокультурное явление (по материалам графических рисунков В. Афанасьева).

Статья посвящена исследованию педагогической культуры локального социума Буджака – пограничного региона на юге Одесской области, отличительными чертами которого являются мультикультурализм и

национально-специфические формы общения в условиях культурной интерференции. Материалом исследования послужил альбом «Мир графики...» (2001) бессарабского художника Владимира Афанасьева, в котором собрано 140 этнографических зарисовок с вербальным компонентом, создаваемых автором на протяжении четверти века. В основу исследования положен междисциплинарный подход, который раскрывается на стыке культурологии, искусствоведения, филологии, педагогики.

Ключевые слова: *духовная культура, локальный социум, мультикультурализм, графика.*

Shevchuk T. S. Traditional Pedagogy of Budjak as a Social and Cultural Phenomenon (based on the graphic images V. Afanasyev).

The article deals with the pedagogical culture of the local society of Budjak, a border district in the south of Odessa region, whose distinctive features are multiculturalism and nationally specific forms of communication in the situation of dynamic cultural interference. The material of the study is the album «The World of Graphics ...» (2001) by the Bessarabian artist Vladimir Afanasyev, who collected 140 ethnographic sketches with a verbal component created by him over a quarter of a century. The research is based on an interdisciplinary principle, which is revealed at the intersection of cultural studies, art studies, philology, and pedagogy.

Key words: *spiritual culture, local society, multiculturalism, graphics.*

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Цокур О.С.